

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ
INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES
IN A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION

У цій статті аналізуються аспекти впровадження новітніх інформаційних технологій; інноваційні зрушення в організації освітнього процесу та педагогічні підходи. Розглядаються актуальні відповіді на питання «чого вчити?» та «як вчити?», методика й дидактика викладання іноземних мов. Також представлено різновиди та переваги інтерактивних методів, як ключового компонента інноваційної освіти. Розглядається застосування Інтернету, аудіо- та відеоматеріалів, метод проєктів, а також сучасні smart-технології в процесі вивчення іноземних мов. Такі технології, як вебінари, соціальні медіа та освітні програми, служать доповненням до класичних методів викладання, активізують бажання студентів вчитися, сприяють розкриттю їхнього інтелекту та творчості. Одним з ключових векторів реформування освіти, що зазначено у Державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття», є потреба у «виході на принципово новий рівень вивчення іноземних мов». На відміну від інших дисциплін, іноземна мова – це цілий світ знань, адже відкриває людині доступ до скарбниці іншомовної культури, демонструє різноманітність життєвих стилів. Інтеграція України у світову систему вимагає вільного володіння іноземними мовами, що досягається зокрема за допомогою інноваційних технологій. Саме тому їх впровадження визначено як один з пріоритетних напрямів реформування освіти. Сучасні освітні інновації передбачають активне застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання. Це охоплює проєктну діяльність, роботу з освітніми комп'ютерними та мультимедійними програмами, дистанційне вивчення іноземних мов, створення презентацій у Microsoft PowerPoint та використання онлайн-ресурсів. Інноваційні підходи до викладання іноземних мов, що ґрунтуються на цих нових методах, мають за мету особистісний розвиток та самовдосконалення студентів, розкриття їхніх прихованих талантів та творчого потенціалу. Сучасна комунікативна методика наголошує на активному включенні до навчання нестандартних методик та форматів для покращення свідомого сприйняття матеріалу. На практиці довели свою ефективність наступні способи роботи: індивідуальна, робота в парі, групова робота та командна діяльність.

Ключові слова: іноземна мова, творчий потенціал, мотивація вивчення іноземної

мови методом інноваційних технологій, індивідуальна робота, групова робота.

This article analyzes aspects of the introduction of new information technologies; innovative developments in the organization of the educational process and pedagogical approaches. Current answers to the questions "what to teach?" and "how to teach?", methodology and didactics of teaching foreign languages are considered. The varieties and advantages of interactive methods as a key component of innovative education are also presented. The use of the Internet, audio and video materials, the project method, as well as modern smart technologies in the process of learning foreign languages is considered. Technologies such as webinars, social media and educational programs serve as a complement to classical teaching methods, activate students' desire to learn, and contribute to the disclosure of their intelligence and creativity. One of the key vectors of education reform, as indicated in the State National Program "Education. Ukraine of the 21st Century", is the need to "reach a fundamentally new level of foreign language learning". Unlike other disciplines, a foreign language is a whole world of knowledge, because it opens up access to a person to the treasury of foreign language culture, demonstrates the diversity of lifestyles. Ukraine's integration into the world system requires fluency in foreign languages, which is achieved in particular with the help of innovative technologies. That is why their implementation has been identified as one of the priority areas of education reform. Modern educational innovations involve the active use of information and communication technologies in the learning process. This includes project activities, work with educational computer and multimedia programs, distance learning of foreign languages, creating presentations in Microsoft PowerPoint and using online resources. Innovative approaches to teaching foreign languages, based on these new methods, aim at the personal development and self-improvement of students, revealing their hidden talents and creative potential. Modern communicative methodology insists on the active inclusion of non-standard methods and formats in teaching to improve the conscious perception of the material. In practice, the following methods of work have proven their effectiveness: individual, pair work, group work and team activity.

Key words: foreign language, creative potential, motivation for learning a foreign language using innovative technologies, individual work, group work.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.2.1>

Майстренко Л.В.,

канд. філол. наук,
доцент кафедри англійської філології
та перекладу
Національного університету
«Одеська політехніка»

Постановка проблеми. Модернізація освітніх програм на поточному етапі розвитку соціуму значною мірою зумовлена інноваційними перетвореннями в організації викладання іноземних мов.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) виступають ефективним інструментом для навчання, контролю та управління освітнім процесом, оскільки вони є ключовою складовою сучасної

соціокультурної системи. Інтернет-ресурси – це вже звичний та зручний спосіб ознайомлення з культурними особливостями інших країн та народів, спілкування, здобуття інформації, невичерпне джерело для освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Основним шляхом розбудови сучасної школи визначено гуманістичний вектор освіти, де центральну позицію займає особистісний потенціал (принцип). Він передбачає врахування потреб та зацікавлень студента, впровадження диференційованого підходу до навчання [1, с. 19]. Ці та інші аспекти досліджуються у працях О. Паньків, Г. Барташова, І. Свириденко, Л. Андрейко та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Пріоритетним шляхом оновлення сучасної вищої школи на відміну від старої школи є гуманістичний вектор освіти з особистісним підходом до навчання студента з врахуванням його зацікавлень та потреб, а також диференційований підхід до навчання. Важливим шляхом поглиблення знань з іноземної мови є інтернет та онлайн ресурси, які поглиблюють практичні знання з іноземної мови, розширюють його культурний простір.

Мета статті. Основне завдання викладача – відібрати такі методи та форми організації навчального процесу студентів, що найкращим чином відповідатимуть визначеній цілі. Останнім часом дедалі активніше обговорюється впровадження новітніх інформаційних технологій. Йдеться не лише про нові технічні інструменти, але й про переосмислення форм і методів викладання, про принципово новий погляд на процес навчання. Ключовою метою навчання іноземних мов є становлення та удосконалення комунікативної культури, навчання практичному володінню іноземною мовою.

Виклад основного матеріалу. Завдання викладача - організувати умови для практичного засвоєння мови кожним студентом, відібравши методи навчання, що сприяють розкриттю їхньої активності та креативності. Необхідно також стимулювати пізнавальний процес студентів у ході навчання. Сучасні педагогічні інструменти, зокрема навчання у взаємодії, проектна робота, застосування новітніх інформаційних технологій та онлайн-ресурсів, дозволяють втілювати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, гарантують індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу. Форми роботи з комп'ютерним навчальним забезпеченням на заняттях іноземної мови охоплюють: опрацювання лексичного запасу; удосконалення вимови; розвиток навичок ведення діалогів та монологів; навчання письма; закріплення граматичних правил [2, с. 33–41].

Нововведення, тобто інновації, притаманні будь-якій галузі людської діяльності, і тому

логічно, що вони стають об'єктом дослідження, осмислення та практичного застосування. Інновації не з'являються з нічого, а є плодом наукових розвідок, прогресивного педагогічного досвіду як окремих викладачів, так і великих колективів. Вирішення педагогічних питань інноватики потребує аналізу вже отриманих даних щодо сутності, будови, класифікації та специфіки перебігу інноваційних процесів у освітньому середовищі. Застосування мультимедійних технологій під час лекційних занять сприяє підвищенню рівня концентрації студентів, покращенню процесів осмислення та збереження інформації, формуванню чіткого бачення матеріалу, засвоєнню теоретичних знань (термінів, концепцій тощо), стимулюючи пізнавальну активність студентів.

Мультимедійна лекція набуває більшої гнучкості та дидактичної корисності, оскільки мультимедійні технології дозволяють: збільшити інформаційний обсяг лекції; активізувати мотивацію та наочність процесу навчання завдяки застосуванню різноманітних способів представлення навчального матеріалу, а також забезпечити повтор найбільш важких для розуміння етапів лекції. Основна перевага мультимедійних лекцій криється у можливості інтерактивної взаємодії викладача як з програмно-апаратними засобами, так і в одночасній комунікації зі студентською аудиторією – можливість задавати запитання, регулювати емоційний зворотний зв'язок.

Викладання іноземної мови з використанням Інтернету. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес почалося порівняно недавно, але поширення цього напрямку вражає своєю швидкістю. Використання інтернет-технологій на уроках іноземної мови є дієвим стимулом для підвищення мотивації студентів. У більшості випадків студенти із задоволенням працюють з комп'ютером, оскільки заняття проходять у невимушеній атмосфері, передбачають свободу дій, та й дехто може вдало продемонструвати власні знання в галузі ІКТ.

Перспективи застосування інтернет-технологій сьогодні відкривають безліч можливостей. Вивчення іноземної мови з використанням інформаційно-комунікаційних технологій надає студентам шанс самостійно брати участь у тестуваннях, вікторинах, конкурсах та олімпіадах, які організовуються в Мережі. Вони мають можливість листуватися з однолітками з інших країн, долучатися до чатів та створювати власні блоги. Студенти можуть отримувати будь-яку інформацію, необхідну для роботи над проектами: новини про відомих людей, статті з газет та журналів, потрібну літературу, фільми та багато іншого. Класичні та інтегровані уроки, доповнені мультимедійними презентаціями та онлайн-тестами, сприяють поглибленню знань студентів. На практиці добре

себе зарекомендували такі форми роботи, як індивідуальна, парна, групова та командна робота.

Найдешевшими та найпродуктивнішими вважаються такі форми взаємодії у парах та групах: внутрішні (зовнішні) кола (inside / outside circles); мозковий шторм (brain storm); читання зигзагом (jigsaw reading); обмін думками (think-pair-share); парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші.

Ці різновиди діяльності сприяють збагаченню знань та навичок студентства. У процесі взаємодії студенти опановують способи вирішення комплексних проблем, ґрунтуючись на аналізі ситуації та релевантних даних, формулювати альтернативні погляди, приймати обґрунтовані рішення, налагоджувати комунікацію з різними людьми, долучатися до обговорень.

До сучасних досягнень зараховують технологію співпраці, яку треба рішуче інтегрувати в освітній процес. Головна концепція зосереджена на формуванні середовища для інтенсивної спільної праці студентів у різноманітних навчальних умовах. Студенти формують групи по 3–4 особи, отримують єдине завдання, і в той же час обговорюють розподіл обов'язків між собою. Кожен студент відповідальний не лише за власні здобутки, але й за успіхи цілої команди. Отож, ті, хто відчуває труднощі, намагаються розібратися з незрозумілим, звертаючись за порадою до більш обізнаних. А сильні, у свою чергу, зацікавлені в тому, щоб слабші товариші повністю опанували матеріал. Відтак, від цього виграють усі, спільно долаючи пробіли у знаннях. Одним з інструментів, що сприяє особистісно зорієнтованому навчанню, виступає проектний метод, як засіб стимулювання креативності, пізнавальної активності та самостійності. Проекти класифікуються на монопроекти, групові, усні, різновидові, письмові та онлайн-проекти. Процес роботи над проектом – це багатоаспектний підхід до засвоєння мови, що інтегрує читання, аудіювання, спілкування та граматику. Проектний метод сприяє розвитку активного, самостійного мислення та заохочує студентів до співпраці у дослідницькій діяльності.

Важливим інструментом інноваційного навчання є також використання мультимедійного комплексу (МК), що включає інтерактивну дошку, персональний комп'ютер та мультимедійний проектор. Цей комплекс об'єднує всі переваги сучасних комп'ютерних технологій, підносячи процес навчання на кардинально новий рівень. Завдяки наочності та інтерактивності МК надає мені можливість залучити кожного студента до активної участі. Широке використання комп'ютерних навчальних програм спостерігається на уроках іноземної мови. Ці програми охоплюють: оволодіння лексикою; тренування вимови; розвиток діалогічного та монологічного мовлення; вивчення письма; закріплення граматичних правил. Використання

інтернет-ресурсів відкриває безмежні перспективи. Глобальна мережа Інтернет дає змогу здобувати будь-яку інформацію, потрібну студентам та викладачам, незалежно від місця її розташування на планеті: етнографічні матеріали, молодіжні новини, статті з газет та журналів тощо. На заняттях англійської мови з використанням Інтернету можливо розв'язувати низку дидактичних задач: розвивати навички та вміння читання, залучаючи матеріали з глобальної мережі; заохочувати у студентів мотивацію до вивчення англійської. Основний перелік інтернет-послуг може містити: електронну пошту (e-mail); телеконференції (usenet); відеоконференції; можливість публікувати власний контент, створювати власні веб-сторінки (homepage) та розміщувати їх на Web-сервері; доступ до інформаційних ресурсів: довідкові каталоги (Yahoo!, InfoSeek / UltraSmart, LookSmart, Galaxy); пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite); спілкування в мережі (Chat). Створення штучного іншомовного середовища під час навчання іноземним мовам є одним з ключових викликів сучасної методики. Саме з ним, перш за все, пов'язане забезпечення навчання двох з чотирьох ключових видів мовленнєвої діяльності: аудіювання та говоріння (умовно-комунікативного чи комунікативного). Для досягнення поставленої мети задіюються технічні засоби навчання. Таким чином, вивчення іноземних мов виявиться результативним завдяки комплексному використанню інструментів новітніх інноваційних технологій, а також залежить від умінь викладача застосовувати гуманістичний підхід до навчання, від усвідомлення потреби відмовитися від авторитарного методу викладання.

Як засвідчує педагогічна практика, розробка інтернет-ресурсів приваблює студентів своєю свіжістю, злободенністю та творчістю. Ці ресурси комунікативної та міжкультурної компетентності немислимі без практики спілкування та застосування інтернет-джерел на заняттях з іноземної мови. Але варто пам'ятати, що Інтернет – тільки допоміжний технічний інструмент навчання, і для досягнення найкращих результатів його використання слід грамотно впроваджувати в навчальний процес. Інформатизація – невід'ємна складова і умова загального оновлення освіти, трансформації змісту та методів навчання, керування освітньою сферою. Без інформатизації реалізація програми модернізації в повному обсязі – неможлива задача. Викладання іноземних мов, як невід'ємна частина освітнього процесу, просто не може залишитись поза цими глобальними перетвореннями. Не лише відчуття новизни від роботи з комп'ютером, що вже є стимулом до навчання, але й здатність адаптувати завдання з огляду на їх складність, плюс позитивна оцінка правильних відповідей, суттєво впливають на мотивацію.

Стосовно вивчення іноземних мов, мережа Інтернет – надзвичайно корисна. Наразі, ключове значення мають комунікація, інтерактивність, автентичність спілкування, вивчення мови в контексті культури, самостійність та гуманізація процесу навчання. Насамперед важливо розуміти, передавати та висловлювати сенс, що, у свою чергу, спонукає вивчення структури та лексики іноземної мови. Відтак, студенти зосереджуються на використанні мовних форм, а не на самих формах як таких, і граматику засвоюється побіжно, у процесі безпосереднього спілкування, виключаючи сухе зазубрювання правил. Забезпечення освітніх установ комп'ютерами сприяє активному впровадженню комп'ютерних програм у викладання іноземних мов. Практика підтверджує, що ці програми мають переваги над традиційними підходами до навчання. Вони збільшують обсяг інформації, інтенсифікують самостійну роботу кожного студента, створюють комунікативне середовище, що має значення для кожної особистості, підвищують пізнавальну активність студентів та посилюють мотивацію до навчання. Сучасні комп'ютерні технології дозволяють розробляти різноманітні комп'ютерні програми: навчальні, тренувальні та контролюючі. Такі програми створюються з конкретними навчальними цілями та широко застосовуються у самостійній роботі та при виконанні домашніх завдань під час вивчення іноземної мови.

Використання комп'ютера під час самостійної роботи над матеріалом забезпечує:

- 1) незалежний графік праці;
- 2) без обмежень щодо тривалості;
- 3) усунення суб'єктивних впливів;
- 4) найкраща підтримка у процесі опанування іноземною мовою.

Комп'ютерні інструменти оцінювання сприяють зростанню результативності самостійної праці, прискорюють отримання даних та збільшують неупередженість оцінювання приблизно на 20–25%. На основі наведеного вище, варто підкреслити, що комп'ютерно-орієнтована форма навчання не вступає в конфлікт з ключовими принципами навчального процесу, а надає конкретні можливості для покращення організації навчання. Всі комп'ютерні навчальні ресурси спрямовані на впровадження методик, що заохочують креативність учнів, мотивуючи їх обирати власний підхід до розв'язання поставлених задач. Відтак, інформаційні технології сприяють зростанню ефективності навчання, його адаптації до потреб кожного студента, активній педагогічній взаємодії між викладачем та студентами, та створюють ідеальні умови для творчого використання інформаційних матеріалів. Використання комп'ютерів дозволяє вдосконалити процес управління навчанням, підвищити його результативність,

відчутно скорочує час, який викладачі витрачають на роботу з навчальними матеріалами, полегшуючи їх пошук, опрацювання та відбір, а також відкриває можливості для впровадження нових способів організації навчання. Інновації в освіті, насамперед, втілені в інформаційних та комунікаційних технологіях, що щільно переплітаються з комп'ютеризованим навчанням. Ключові аспекти впровадження інновацій стосуються організації навчальних комп'ютерних програм, їх наповнення та найбільш ефективного використання інтернет-простору. Однією з численних програм, яку варто виділити, є Rosetta Stone – програма, що дозволяє опанувати іноземну мову з абетки, не вдаючись до допомоги рідної мови. Подібні програми вважаються найефективнішим засобом для вивчення іноземних мов. Ця програма дає можливість вивчати мову аналогічно до того, як це роблять діти: шляхом занурення в мовне середовище та формування асоціативних зв'язків у різних життєвих аспектах, створення моделей і структур за допомогою індуктивного методу, тобто переходу від конкретного прикладу до загального правила, базуючись на самостійно здобутих висновках. Повторення вивченого в навчальній програмі має науково обґрунтовану періодичність. Завдяки цьому, студенти опановують розуміння та відтворення найпоширеніших мовленнєвих конструкцій, що є критичним для активізації розмовної іноземної та початку невимушеного спілкування. Даний курс – це динамічний процес занурення у мову, що вивчається, досягнутий завдяки ретельно структурованому матеріалу. Слова засвоюються, поєднуючи їх з об'єктами та діями, які демонструють фото та ілюстрації. Ключовим моментом є те, що для досягнення швидкого прогресу у вивченні мови, надзвичайно важливо, щоб увесь процес навчання відбувався безпосередньо тією мовою, що вивчається. Тобто, передбачається повне, стовідсоткове використання лише цієї мови. Цей навчальний курс створено для рівнів від A1 до B2. BBC World Service (<http://www.bbc.co.uk/worldservice>) дозволяє не тільки читати, а й слухати новини різними мовами. Окрім того, вони мають великий розділ для тих, хто вивчає англійську мову – LEARNING ENGLISH. Тут представлено чимало відео, аудіоматеріали та тексти для читання. ABC News (<http://www.abcnews.go.com/index.html>) додає до своїх матеріалів відеоматеріали, не обмежуючись лише аудіо. До того ж, читачі можуть обговорювати представлені теми в розділах CHAT. Новини світу від CNN (<http://cnn.com/WORLD>) також доступні кількома мовами та містять подвійну класифікацію матеріалів. Доступні аудіо- та відеоматеріали. Читачі можуть взаємодіяти з редакцією та між собою у розділі DISCUSSION (Дискусії), де є дошка оголошень (MESSAGE BOARDS), чат (CHAT) та зворотній

зв'язок з редакцією (FEEDBACK). Також студентам надається максимальна свобода інтелектуальної діяльності, яка обмежується лише визначеними правилами гри. За методикою проведення ігри поділяються на ігри-змагання, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні та ігри-драматизації. За дидактичною метою – актуалізуючі, формуючі, узагальнюючі та контрольні-корекційні [3, с. 140–143].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Головною метою викладання іноземної мови в професійних закладах освіти є формування висококласного спеціаліста, здатного конкурувати в реаліях ринкової економіки, та виховання особи, що прагне до спілкування. Участь у різноманітних міжнародних проектах, можливість навчання за кордоном вимагають не лише високого рівня володіння іноземною мовою, а й певних особистісних якостей: товариськості, відсутності мовного бар'єру, знання правил міжнародного етикету, широкого світогляду, вміння себе презентувати. Зазвичай, під час складання різноманітних тестів, що супроводжують вступ до університету, змагання чи олімпіади, діє жорстке обмеження часу на виконання кожного

завдання. Це вимагає специфічної підготовки. Ефективне вирішення подібних задач стає можливим завдяки використанню сучасних освітніх ресурсів, впровадженню активних і інтерактивних методик навчання, а також широкому застосуванню інноваційних технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барташова Г.І. Невербальні компоненти комунікації в аспекті вивчення іноземних мов. Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: зб. матеріалів IV Міжнародної науково-методичної конф. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. Вип. 4. С. 19–21.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ Академвидав, 2004. 352 с.
3. Остапчук Д., Мирончук Н.М. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах. Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 140–143.